

Časopis s podobami za slovensko mladino.

S prilogo: „Angeljček!“

Štev. 12

V Ljubljani, 1. decembra 1901.

Leto XXXI.

V boj!

V boj junaki jezdijo,
Oj, junaki čili,
Svojo so mladost in kri
Domu posvetili.

Bliskajo se sabljice
In rožljajo meči,
Glasno vmes odmevajo
Spevi koprneči:

„Čuj nas, rodna zemljica,
Majka ti edina,
Prosta jarma suznjega
Bodeš domovina.

Tujec več ne bo teptal
Nam pravice svete,
Z nami angel Mihael
Vodi bojne čete.

Ko bo solnce vzhajalo,
Rožna bo planjava,
In ko bo zahajalo,
Tožna bo planjava.

Strti meči, mrzla kri,
Smrt bo tod besnela,
Lovor-vence spletala,
Nam ovila čela.

Ah, presladko zate je,
Domovina, umreti,
Nič ni, bratci, slajšega
Na tem božjem sveti.“

V boj junaki jezdijo,
Aj, junaki čili,
Srca v prsih jim drhté,
Spevi so utihnili.

Tatjan.

Beračica.

Črtica. — Spisal *Milko Milič*.

do ni poznal tiste sključene ženske postave, ki se je vsako leto prikazala v naše kraje? ... Njen zgubani, koščeni obraz, njene krvave, globoko udrte oči so pričale, da je Maruša užila mnogo hudega na svetu — v dolini gorjá in solz ... Par raztrganih in zamazanih cap je pokrivalo njeno ukrivljeno telo, iz razrganih črevljev je pa zdaj pa zdaj pogledal debeli palec dnevno svetlobo. Bila je reva, kakoršnih na tisoče in milijone redi uboga mati zemlja ...

Maruša je bila slepa; huda vročinska bolezen ji je vzela vid še v blaženi otroški dobi. Par let pozneje ji je pobrala brezčutna, mrzla smrt tudi drage stariše, ki so bili revni, brez vsake posesti, brez svojega domovanja. Bila je reva, dvakrat nesrečna reva, prepuščena osodni beraški palici. Sorodnikov ni imela, ki bi jo bili vzeli v svoje varstvo, le skop stric je živel v velikem mestu daljne Amerike. Ko je zvedel za njeno siromaštvo, ji je v začetku poslal včasih kak goldinarček, a kmalu so začeli izostajati še njegovi borni darovi, in bila je na širnem svetu sama, tako sama ...

V naši vasi jo je poznal vsakdo, in kadar se je prikazalo njeno sključeno telo, vpila je razposajena vaška otročad na vse grlo: „Stara Maruša gre, slepa Maruša gre ...“ — Take besede neposlušne dece so ji segale v dno duše, pretresle so ji vselej borno srce. In tipala je dalje s svojo palico, dotipala kak obcestni kamen, ali kak parobek, se vsedla nanj ter začela jokati, in obilne solze so ji oblivale njen zgubani, rjavi obraz. Včasih pa, ko ni mogla prenašati surovostij vaške mladine, izpregovorila je s svojim težkim, hripavim glasom: „He, le čakajte, otroci, le čakajte! Mogoče zadene tudi vas kaj enakega, kakor mene ... Nič se mi ne posmehujte! ... Ali vas tako učijo domá vaši stariši?!“

Otroci so se osramočeni polagoma razkropili. Ona pa je vstala, obri-sala si solzno lice s svojim raztrganim krilom ter šla dalje, od hiše do hiše, proseč miloščine.

„Prosim, dobri ljudje, ali imate kak krajcar, kako oblačilce ali košček kruha za slepo revo ...? Oh, kako sem nesrečna ... Lepo vas prosim, dajte; dobri Bog, ki gleda iz sinjih višav vsa dobra dela usmiljenja, vam bo tisočero povrnil mogoče že na tem, če ne, gotovo na onem svetu ...“ In njena sključena postava se je premikala počasi zopet dalje, od hiše do hiše ...

* * *

Bilo je nekako po Božiču. Ledena burja je pihala čez širno s snegom pokrito polje ter glasno žvižgala med vejami golih dreves, ki so stala kakor mrtva ob cesti. Da, mrzla, zelo mrzla je bila tista zima, in ljudje so zmaje-

vali z glavami ter govorili: „Hm, kaj bo, kaj bo? Še hiše nam bode zamelo, ali nam pa strehe odnese silna burja...“ Vsakdo se je bal na prosto; vsi so se držali le gorke sobe.

V tistem času torej je bila nepričakovano zopet prišla stara Maruša. A tedaj ni bila sama; telesne moči ji niso več pripuščale. Vodilo jo je dvanajstletno dekletce, ki je bilo brez starišev, prepuščeno brezobzirni osodi. — Maruša je bila še bolj sključena, kakor prejšnja leta, in v obraz jo je bila sama kost in koža. Globoko zarezane brazde na njenem licu so bile jasna priča, da se je zadnja leta zelo shujšalo njeno stanje. Od mraza vse preperelo telo ji je pokrivalo nekoliko raztrganih cunj, in dasi se je še tako zavijala vanje, ji je silna burja vendar prišla do živega, in tresla se je od silnega mraza kakor šiba na vodi.

Vstopili sta v prvo hišo.

„Prosim, dobri ljudje, miloščine... Usmilite se naju, ubogih sirot...“

„He, Maruša, stara Maruša, kaj ste še živi? ... Mislili smo, da vas je Bog že poklical v boljšo domovino... Pojdite vendar na gorko, da si ogrejete vsaj malo otrple ude! ... Pa kaj vam je prišlo na misel, da ste se spustili v takem mrazu izpod strehe? Ali ne slišite, kako žvižga ostra burja svojo votlo mrtvaško pesem...“

„Da, in mislim, da jo žvižga prav meni, ubogi starki. Slaba sem, zelo slaba. Danes niso še ničesar okusila moja usta. Trdosrčni ljudje...“ Posilil jo je jok, da ni mogla nadaljevati, in grenke solze so kapale na zamazana tla...

Maruša je v zimskem času le redkokedaj prihajala k nam, in moralo se je zgoditi kaj posebnega, da so jo slabe noge prinesle v našo vas. Kako so se torej čudili ljudje, ko so zopet zagledali nesrečno starko. In res, zgodilo se ji je tudi takrat nekaj, kar jo je prisililo na dolgo pot v tako mrzli burji.

Tisto zimo namreč se je bila naselila pri nekem bogatem kmetu, dobri dve uri oddaljenem od naše vasice. Za rabo sicer ni bila nobeno, vendar jo je mož vzel iz usmiljenja k sebi, da bi mu pestovala vsaj najmlajše dete. In tako je presedela cele dneve ob gorki peči, zibala dete ter starejšim otrokom pripovedovala osodne dogodke iz svojega burnega življenja. Vsi so radi poslušali staro Marušo, in kmalu se jim je priljubila docela.

Zamišljena v svojo preteklost, sedela je nekega dne sama v zapečku ter si grela otrple ude; a v naročju je držala nežno dete. In mislila je težke misli o svoji preteklosti, o svojem nesrečnem življenju, in bridke solze so ji kapale doli po razoranem obrazu ter močile rdeče obličje smehljajočega se deteta. Hotela si je obrisati solzne oči, a v tem trenutku je pozabila na nedolžno dete. Bilo je prepozno. Glasen jok... in dete je ležalo na tleh z razbito glavico. Starka se je prestrašila. Ni se mogla ganiti. Še-le ko je pritekla gospodinja vsa razburjena v sobo, zavedela se je, da se je naredila grozna nesreča.

Niso je mogli več trpeti. Trdosrčni ljudje. Drugi dan so jo izpodili iz hiše; vse njene prošnje niso nič pomagale. Uboga starka se ni znala kam

obrniti. Ponudila se ji je za vodnico usmiljena deklica, ki je bivala v bližini pri svojih sorodnikih, in krenili sta jo v našo vas.

Zadnji dogodki so jo bili zelo potrli, tako, da je uboga starka komaj premikala svoje odrevenele ude od hiše do hiše. A kmalu je morala leči. V nekem hlevu je preživela zadnje dni svojega burnega življenja, pozabljena od vseh, stara Maruša.

* * *

Par dnij pozneje so naznanjali zvonovi, da je umrla. Milo so peli zvonovi svojo turobno pesem v zadnji pozdrav nesrečnici. Mirnikova Manca, ki je rada kaj povedala o ljudeh dobrega ali slabega, kakor je kateri zaslužil, je pa rekla o pokojni Maruši, ko so šli ljudje od pogreba: „O, zdaj je pa srečna, dobra Marušica; na zemlji ni imela nič dobrega, kakor ubogi Lazar ne, a bila je potrpežljiva, molila rada in še oni teden, ko je že tako težko hodila, je bila še pri sv. obhajilu!“

Kaj se je pripetilo Štrku na lovu.

(Konec.)

Da jesen si je izbral najraje prvi september za lov, ker je bilo takrat še največ zajcev, in se ga ravno tedaj ni nadejal nihče. In prvega septembra je bilo, ko se je vlekel med grmovjem s puško v roki.

Zastonj!

Povsod na križiščih stojé lovci. Kdo jih je le razpostavil? Ker je vedel, da mu ne pride sredi gozda zajec na strel, se je pomaknil na svojo v bližini gozda ležečo njivo.

„Bodem vsaj čul, kako bodo pokali in gonili, ako že sam ne dobim ničesar,“ si je mislil.

Njiva je bila ograjena proti gozdu z živo mejo. V ti se je naredila s časom ozka vrzel, katero je zaprl lahko vsak mož s telesom. V to vrzel se je postavil in naslonil puško na grmičevje žive meje.

Daleč od njega so gonili psi s hripavimi glasi. Toda lajanje je utihnilo kmalu.

„Presneto slabo gonijo“, je zamrmral ter zrl v smer, kjer so izgubili psi po njegovem domnevanju zajca.

Ne dolgo za tem se je zasivelo nekaj med zelenjem. V naslednjem trenutku se je že prikotal na dva metra pred Štrka zajček. Vsel se je na zadnje noge ter bulil vzporedno z živo mejo v daljo. Upehanemu revežu so se močno vzdigovala drobna prsa...

Tako sedeč je sigurno premišljeval, kam bi jo udaril.

In umeril jo je naravnost proti Štrku, hoteč iti skozi vrzel na njive ter tako dalje.

A prišedši čisto predenj in opazivši ga se je ustrašil.

Kaj bi bilo neki to?

Vrzel mu je bila znana; nekaterikrat je že skočil skozi njo, a nikdar še ni bilo kaj tacega v nji. Vzpel se je na zadnje noge in vlekkel skozi nosnici zrak váse. Položil je celo prvi tačici na Štrkova kolena in ga vohal.

„He . . . kako okleščeno drevo je zašlo ponesreči v to vrzel in mi zaprlo pot“ je menil najbrže in jo ubral v malih skokih vzporedno z živo mejo.

Ves ta čas je stal Štrk kakor pribit. Ni trenil ni s trepalnicami, še manj se je upal dihati. Dobro je znal, da bi mu frknil zajec kot splašena tica v grmovje, ako bi se takrat samo zganil. Predno bi imel puško pripravljeno, že ne bi bilo o zajčku ne duha, ne sluha.

„Toda poznal me bodeš, ko se obrneš od mene proč“, si je mislil Štrk na tihem.

Ko je torej skakal zajec ob meji naprej, je zgrabil za puško in jo nastavil na lice. Zajček je pa čul, da se je zganilo nekaj za njim, ter švignil kot strela med brinje.

Štrk je pomeril, ustrelil, a zadel je prst. Bil je prepozen.

„Kaj tacega pa še ne . . .! Nak — to se mi ni še pripetilo. Oj, če me je videl kdo, to se boče delal norca iz mene!“

Na srečo ga ni videl nihče.

Želite zvedeti še Štrkov konec?

* * *

K nam priplavajo vsako jesen črez Kolpo s Hrvaškega medvedi. V naših bukovih gozdih žrejo žir in pobirajo še ne zgnile lesnike in divjake. Včasih pa raztrgajo tudi kako telico ali junca.

Štrk je hotel dobiti na vsak način za časa svojega pozemeljskega bivanja medveda. Zato je lazil neprestano po lozi proti koncu oktobra ali v začetku novembra, ko je opravil poljsko delo.

Sreča mu je bila naklonjena.

Nekoč je našel medvedovo jamo, kamor se je zavlekel medved ob mrzlem deževju boječ se snega; toda ko je videl, da se je prevaril, in sije zopet solnce, se je izkobacal iz nje.

„Medved hodi noter in prišel bode zopet, to je dognano,“ je mrmral Štrk ob jami stoječ. A v njegovi duši so se vzdignili sledeči pomisleki: 1. nevarnost je velika; 2. ni gotovo, da ga dobim v resnici; 3. Bog vé, kako dolgo bi moral čepeti dan in noč pred jamo, predno bi prišel.

Zato je iztuhtal drug način, kako se bode polastil medveda. Vzel je slabejšo puško, jo nabasal trdno s svinčenkama in jo nastavil v medvedov brlog. Drobno, močno žico — žice je imel vedno dovolj, ker je narejal iz

nje zanjke za zajce — je napeljal tako, da je morala sprožiti petelinčka, ako bi se v jamo lazeč medved zadel ob njo.

Da bi se pa do dobra prepričal, če je res vse dobro nastavljeno, in bodo li zadele cevi medveda ravno v glavo ali ne, se je valil sam, posnemajoč medveda, po vseh štirih v brlog.

Ker pa je gledal pri tem samo na to, kam merijo cevi, se je zadel ob žico.

V jami je zagrmelo.

Obe medvedu namenjeni krogli sta mu prevrtali čelo.

J. M.

O Božiču je bilo — —.

(Selko.)

I. Najlepši sveti večer.

Stari Logar je bil umrl. V revni, stari koči sredi gozda je imel svoje stanovanje. Novi naslednik ni hotel stanovati na tako samotnem kraju in v tako slabi hišici. Sezidali so mu torej čedno stanovanje na koncu vasi; staro kočo v gozdu pa so prepustili revni Zevnikarci.

Ubožna ženica je bila vesela in zadovoljna, da je dobila svojo streho, da ji ni bilo treba prositi prenočišča pri tujih ljudeh. Znesla je hitro tje vse svoje imetje: nekoliko naprošene obleke in nekoliko priberačenega živeža.

Malo dolgčas ji je bilo in nekoliko jo je bilo tudi strah sredi temnega gozda. Sčasoma se je privadila velikemu gozdu, da, v koči, ki je bila obdana od velikih hrastov, od vitkih jelk, od košatih bukev, se je čutila tako srečno, tako domačo kakor nikjer drugje na širnem svetu.

Čepela je kje v kakem kotu in izdelovala lesene žlice. Ko jih je napravila nekoliko več, nesla jih je prodajat po bližnjih vaseh. Nekaj je dobila za žlice, nekaj je naprosila, in s tem se je živila. Revno je živela, ničesar ji ni ostajalo.

Tako je živela več let sama v koči v gozdu.

Neko zimo, ko je divjala burja in raznašala sneg, ko so se pripogibale vitke hoje in košate bukve pod težo snega, je dobila sostanovavca. Ravno žlice je gladila, da jih ponese o prvi priliki okrog, ko je začvilo pred vrati malo psè — Bogve na kak način se je bilo zgubilo v gozd. Odprla mu je. Boječe se je splazilo notri in zlezlo v kot. Od tedaj ji je bil murinček sostanovavec in zvest varih. Vedno je bil pri nji. Če je šla okrog po vaseh, murinček je tekel pred njo ali pri nji, ali se je jezil kje zadaj na nagajivo mladino, ki je vrgla za njim kak kamen; če je šla v gozd, da nabere drv,

murinček je tekel ž njo, da oblaja kje kako veverico, da oplashi morda kje kakega strahopetnega dolgouhca.

Zevnikarci se je tako priljubil, da bi bila dala rajša ne vem kaj od hiše kakor njega.

Tako je živela v svoji koči zadovoljna sama s seboj in s celim svetom. Tudi ljudje so imeli radi skromno Zevnikarco. Ko je prišla s svojimi žlicami, nasula ji je vsaka gospodinja nekoliko več, kakor je zahtevala za svoj izdelek.

Eno sovražnico je pa vendar imela — ta je bila beračica Mica. Vzrok razporu in sovraštvu je bila grda nevoščljivost. Jezilo jo je to, ker je videla, da so dali ljudje oni dar iz srca radi, nji pa le zato, da je šla prej iz hiše. „Ko bi one ne bilo“, tako je govorila večkrat, „bi živela jaz dosti lažje.“ Tudi tega ni mogla pozabiti, da so odločili vaščani staro kočo Zevnikarci, a ne nji.

Ko je krevsala od vasi do vasi, je vedno premišljevala, kako bi se maščevala ned Zevnikarco. Kamor je prišla, povsod je vedela povedati kako laž o svoji neprijateljici. Seveda so ljudje kmalu spoznali, da ji ne smejo verjeti dosti več kakor nič. Zato tudi niso bili veseli, kadar se je prikazal med vrati zopni obraz hudobne beračice. Vsak ji je dal majhen dar, da je prej pobrala svoja šila in kopita.

Včasih jo je nanesla pot tudi mimo koče njene neprijateljice. Kako zavidljivo je pogledala na pol podrto hišico! In če je zapazila, da v koči ni nikogar, in ako se je slučajno sušil pred vrati les za žlice, takoj je odromalo nekoliko kosov z Mico. Sama jih ni imela kaj rabiti — ali vesela je bila, da je škodovala svoji neprijateljici. Zevnikarca je malo slutila, kam izginjajo najlepši kosi lesa za žlice, a molčala je.

Neke pomladi je brskala krog Zevnikarčine koče vedno godrnjajoča koklja, klicajoč za sabo precejšnjo družinico. Veselo so tekala piščeta za njo. Ko je šla gospodinja od doma, je pustila kokošjo družinico zunaj, da se je grela na pomladanskem solncu. Ni se bala, da bi ji kdo odnesel čivka-joči rod — saj je prišel malokdo do njene koče.

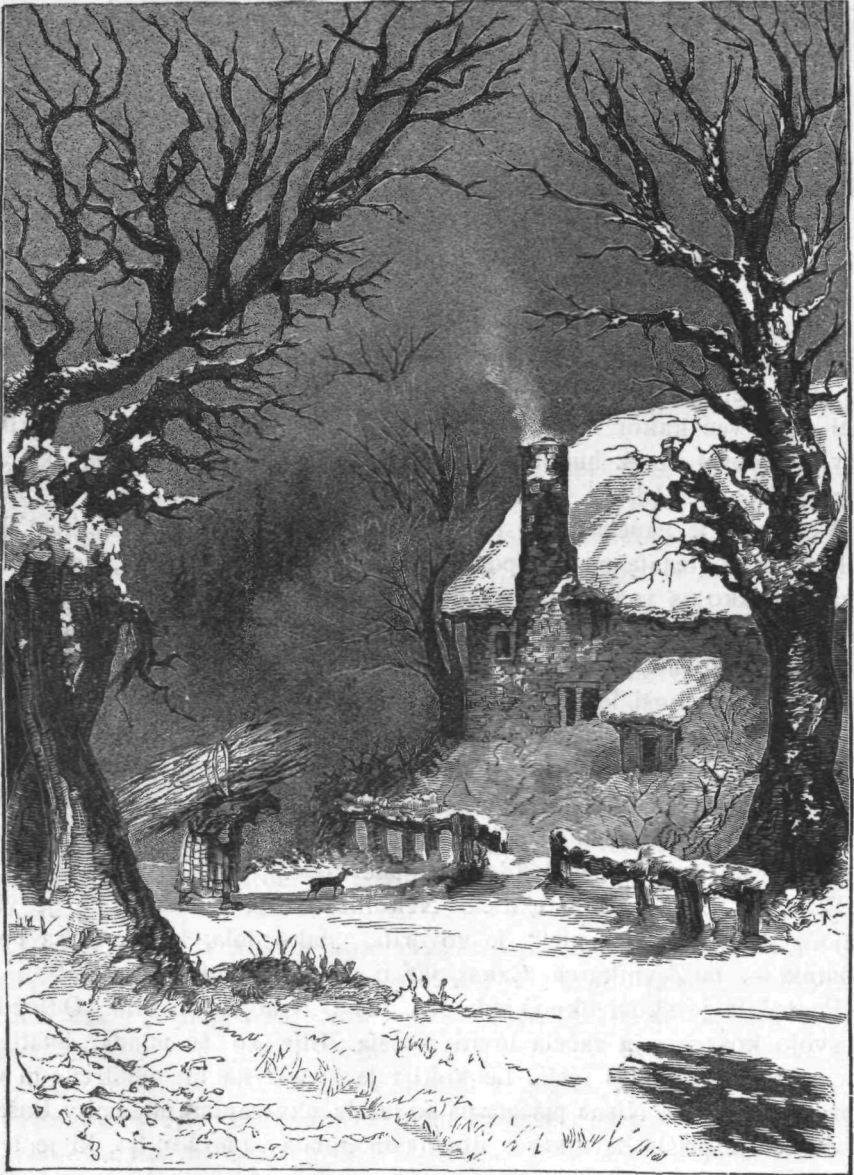
Slučajno je prišla mimo Mica. Nekoliko se je začudila, ko je videla brskajoča piščeta. „Glej, glej“, je govorila, „tako dela, kakor kaka bogata gospodinja — ta Zevnikarca. Čakaj, jaz ti skazim veselje!“

Pogledala je skozi okno, je-li ona doma. Nikogur ni bilo. Odložila je torej svojo košarico in začela loviti piščeta. Bila so še mlada, letati niso mogla, zato jih je lahko vjela. Le koklja je zletela na bližnje drevo in vpila nad predrzno tatico. Njena piščeta pa so ležala z zvezanimi nogami v košarici.

Zvečer je prišla Zevnikarca domov in dobila samo kokljo, ki je tekala žalostna okrog in klicala izgubljena piščeta. A ta so čivkala že v bližnjem trgu za izgubljeno materjo.

Vse pride na dan, in tudi Zevnikarca je zvedela, kak jastreb je bil odnesel njene jarčke in petelinčke. Težko je prenašala to izgubo — a trpela je molcé.

Prišla je zima in ž njo oni čas, ki je prinesel svetu Odrešenika.

Popoldne pred svetim večerom je šla Zevnikarca v gozd, da si nabere drv za črez praznike. Seveda tudi murinček ni ostal doma. Vaščani ji niso branili, če si je nabrala zdajpazdaj nekoliko suhih vej. Tla so bila pokrita že s tankim snegom, polagoma pa je še vedno naletavalo.

Istega popoldne je šla tudi Mica skozi gozd. Beračila je v nekoliko bolj oddaljenih krajih, a med prazniki je hotela prebivati v domačem kraju. Podvzivala se je, da bi dospela prej doli v vas.

Toda utrujena že od dolge poti, je začela kmalu omagovati. Starost in naduha sta jo zadrževali. Vedno bolj počasi je premikala trudne noge. Glava ji je silila na prsi — bila je zaspana, kot ne bi bila spala že cel teden.

In sedla je na kamen ob cesti, da si nekoliko odpočije. Glavo si je podprla z rokami in zamižala. Hotela je vstati — ali sedeti je bilo tako prijetno, da je sedela in dremala naprej. Polagoma je zaspala, zaspala trdno.

Murinček, ki je spremljal Zevnikarco, jo je prvi zapazil. S svojim lajanjem je opozoril svojo gosposinjno nanjo. Tako je dobila Zevnikarca Mico, svojo neprijateljico, v gozdu. Komaj jo je še zbudila. Prijela jo je pod pazduho in peljala v svojo kočo.

Počasi in težko je stopala stara beračica. V koči jo je položila Zevnikarca na posteljo in jo skrbno odela. Nato je hitela drugič v gozd, da nabere drv.

Dolgo je nabirala. Že je padal na zemljo temni mrak — in še je bila v gozdu. Od različnih strani ji je prinašal veter glasove zvonov, ki so peli: Ave Marija. Prekrižala se je in molila. Nato je povezala nabrana drva in hitela domov. In bila je vesela in zadovoljna kakor že Bogve od kdaj ne tako. Ni hitela — teža let in veliko breme sta jo ovirala. Srce ji je napolnjevalo veliko veselje — saj je rešila življenje svoji neprijateljici.

Temna noč je bila, ko je dospela z murinčkom domov.

Zvonovi so vabili k polnočnici. Od vseh strani so hiteli ljudje s prižganimi bakljami, da počasté Novorojenega.

Zevnikarca ni šla k polnočnici — čuti je morala pri bolnici. Sicer je bila na ta večer vsako leto v cerkvi. Tiha sreča in veselje sta jo navdajala, ko je klečala in molila v božjem hramu. A mnogo bolj vesela je bila nocoj, ko je čula poleg svoje neprijateljice, ko ji je izkazovala telesho delo usmiljenja.

To je bil najlepši sveti večer, kar jih je doživela stara Zevnikarca.

Bolnica ni zapustila nikoli več postelje. Prehlad in starost sta jo spravila v hladni grob. Pripravila se je lepo na pot v večnost. S solzami v očeh je prosila svojo neprijateljico odpuščanja. Da ji je iz srca odpustila, pokazala je Zevnikarca s tem, da jo je imela v svoji koči, da je skrbela zanjo kot za lastno sestro.

Še dolgo potem, ko je počivala Mica že v hladnem grobu, so govorili ljudje:

„Dobro je delala Zevnikarca. Izpolnjevala je najtežjo zapoved, namreč ono, ki pravi: ljubi svojega bližnjega, četudi je tvoj sovražnik. To je težko — zato pa tudi Bog stoterno poplača.“

Večkrat je morala povedati celo dogodbo.

„O Božiču je bilo“, tako je začela vedno in pripovedovala, kako je začel murinček lajati, kako je klicala Mico in vse, kar je bilo naprej.

Nazadnje pa ni nikoli pozabila pristaviti:

„To je bil moj najlepši sveti večer.“

II. Saj mati vse odpusti svojemu otroku — —

Pismonoša Janez je korakal od Leskovega Brda proti Polju. Počasi je stopal. Že nad štirideset let je raznašal pisma; dan na dan je prehodil isto pot. Imel je določeno, kdaj odide s pismi z Leskovega Brda, kdaj pride v Polje, kdaj v Dolino itd. V vsaki vasi so ga pričakovali o gotovem času. In če bi se bil slučajno zamudil kje predolgo — sicer se to ni zgodilo — tedaj bi bili govorili v sosednji vasi:

„Janeza ni. Kaj neki je vzrok temu?“

„Čudno je, res čudno.“

„Morda je zbolel?“

„Mogoče — star je že.“

Tako bi bili modrovali v bližnji vasi. Pa, kakor rečeno, Janez je bil točen prav kakor ura.

Hodil je enakomerno, ne prehitro ne prepočasi, kakor tiktaka stolpna ura. Med potjo je vzel iz torbe pisma, ki jih je moral oddati v sosednji vasi. Prebiral je naslove in premišljal, kdo je pisal in kaj je pisal.

Tudi danes je držal v rokah nekaj pisem in prebiral naslove. In zgodilo se je nekaj nenavadnega. Pismonoša Janez je obstal, kar obstal sredi ceste. Kaj takega se ni dogodilo izlepa. Nekoliko časa je opazoval čudeč se neko pismo. Pa kot bi se spomnil, da ne sme počivati, stresnil je nekoliko z glavo in stopal naprej zopet enakomerno, kakor tiktaka ura v stolpu. Med tem pa je govoril:

„Stara Mahnečka je dobila pismo. Dolgo že opravljam svojo službo, ali nji še nisem prinesel nobenega. To bode prvo. In iz Amerike je! Skoro gotovo ji je pisal sin.“

Nato je obmolknil. Molčé je stopal dalje; v duši pa se mu je oživila stara dogodba.

Božič je bil. Sneg je pokrival počivajočo naravo. Drevesa so se pripogibala pod njegovo težo. Vse je mirovalo in počivalo. Celo veter ni pihljal, ni zibal dreves, ni jih motil pri njihovem premišljevanju.

V vsaki krščanski hiši je vladalo veselje — saj so obhajali najveselejši praznik celega leta.

A tam pri Mahnetu je bilo žalostno. Mahnečka je sedela na peči in jokala. Odkar je bila na svetu, še nikoli ni bila na sveti večer tako sama, tako zapuščena in vsled tega tako žalostna. Že dolgo je, kar so ji pokopali ljubljeneža moža. Delala je pridno, da je preživela sebe in svojega otroka. Upala je, da ji bode sin povrnil to dobroto, da ji bo v podporo na njena stara leta. A varala se je. Sin jo je zapustil — odšel je v tujino, v daljno

Ameriko. Niso ga zadržale prošnje, solze, grožnje —. Odšel je in pustil jokajočo mater samo.

Dolgo je sedela mati na peči, dolgo jokala in molila. Na mizi je brlela luč — saj je bil sveti večer. Nocoj gorí v vsaki krščanski hiši celo noč svetilka. Mahnečka je mislila na sina. Ali je že došel v novo domovino, ali je našel to, po čemer je hrepenel: srečo? Ali so ga morda potopili razburkani valovi za kazen, ker ni poslušal matere?

Vzdramila se je iz takega premišljevanja in molila dalje. Prosila je Vsemogočnega, naj varuje njenega sina, naj mu odpusti, da ni poslušal njenih besed, naj mu odpusti to, kakor mu odpušča ona. Saj mati vse odpusti svojemu otroku. Ona ne more, ne zna zameriti svojemu sinu. Naj ji naredi ta še tako krivico, naj jo še tako razžali, ona mu odpusti iz srca. Da, še več! S solzami v očeh prosi pravičnega Sodnika, ker ve, da ostro kaznuje take pregrehe, naj odpusti tudi On njenemu otroku. Tako je zlato materino srce.

Preteklo je nekoliko let. Obdelovala je njivice krog svoje koče in se s tem preživila. Vedno je pričakovala kakega poročila od svojega sina, a čakala je zaman. Leto za letom je hitelo mimo njene hišice, a o njenem sinu ji ni sporočilo nobeno.

Starala se je hitro. Leta so puščala za seboj bel sled. Kakor sneg beli namreč so postajali Mahnečkini lasje.

Privadila se je bila samotnega življenja — a ni mogla pozabiti na sina. Pri vsaki večerni molitvi se je spomnila nanj in molila za njegovo srečo. Ko je počivala na postelji, ko je bila že v polsnu, še je mislila na sina: ali se mu dobro godi, ali je srečen, ali je morda bolan, ali trpi mogoče pomanjkanje.

Da bi ji kdaj pisal, tega ni pričakovala. Saj ji še v začetku ni nič sporočal — kako naj pričakuje pisma sedaj po toliko letih?

Zeló se je torej začudila, ko je stopil v sobo pismonoša Janez in ji zaklical:

„Mati, pismo imate. Ker je iz Amerike, mislim, da vam je sin pisal.“
S tresočo roko je odprla pismo in brala:

„Ljuba mati!

Že petnajst let je, kar sem Vas zapustil. Mislil sem, da bom lahko živel brez Vas, da si ne bom nikoli želel nazaj v Vašo revno kočo. A prišlo je drugače. O Božiču bom zopet doma.“

Starica je prenehala čitati. Srce ji je navdajalo veselje, da bo zopet videla sina, ki ga pogreša že toliko časa. Podprla si je glavo z rokami in govorila poluglasno:

„Da, ravno pred Božičem bo petnajst let, kar ga ni. Zeló žalosten sveti večer sem imela ono leto. Upam, da bo letos zato toliko bolj vesel.“

Brala je naprej:

„Ne bom prišel kot bogat in srečen človek, prišel bom kot berač. Nikar se me ne ustrašite. Tu sem spravil komaj toliko skupaj,

da bom mogel plačati voznino na ladiji. Kako bo potem, ko pridem na suho, sam ne vem. Moja obleka je raztrgana in zašita kakor največjega berača.

Ljuba mati, prošim Vas, odpustite, da Vas nisem poslušal, da sem ravnal po svoji glavi. Sprejmite me zopet kot svojega sina.

To Vas prosi Vaš sin

Jože.“

„Kot berač bo prišel? V raztrgani obleki?“ tako se je popraševala starica.

In hitela je odpirat skrinjo. Tam je imela skrbno shranjenih nekoliko goldinarjev. Spravila jih je bila za one čase, ko jo bodo popolnoma zapustile njene moči, ko bo prikovana na bolniško posteljo.

Ta denar je vzela in stopila v prodajalnico, da kupi sinu za obleko. Čudili so se, ko so videli, da kupuje Mahnečka za obleko. Tudi črevljarja je obiskala in mu naročila, naj naredi novo obutalo njenemu sinu.

Pred Božičem je res prišel Jože domov. Ravno tisti dan pred svetim večerom je prišel. Postaral se je bil, zelo postaral. Veliko trpljenje, lakota, mraz, vse to je zapustilo sledove na obrazu.

In ko so videli ljudje, da prihaja raztrgan, ozebel, sestradan, so govorili: Kdor ne uboga, ga tepe nadloga.

Vsi so govorili tako — le nekdo ni govoril tako, le nekdo je tekel prišlecem naproti in ga objel — to je bila mati. Pozabila je, da ji je bil ne-hvaležen, ni imela očitajoče besede zanj. Vesela je bila, kakor že leta in leta ne.

Pozno zvečer sta sedela sin in mati pri peči in se pogovarjala. Pripovedoval je, da je dobil v začetku dobro službo in si mnogo prihranil. Ker v onem kraju ni bil prav zdrav, hotel je iti drugam. S seboj je vzel prihranjeni denar — a ta mu je bil po poti ukraden. Dolgo časa je iskal službe — a ni je mogel dobiti. Ves trud je bil zaman. Sklenil je torej, da se vrne domov. Prodal je boljšo obleko, da je mogel plačati voznino čez morje. Po suhem je priberačil domov.

To je pripovedoval, in mati ga je poslušala verno.

Ko pa je stopala k polnočnici, govorila je sama s seboj:

„O Božiču je bilo, ko je odšel, in danes je zopet prišel, hvala Bogu, danes na sveti dan.“ In kakor imajo stari ljudje navado, ponovila je še enkrat:

„Da, da, o Božiču je bilo —.“

Polži.

(Slika iz jesenskega gozda. — I. Makov.)

(Konec.)

Lenolez je bil star. Ležal je na mahu in gledal, kako vstajajo megle, kako padajo debele kaplje, in on je tudi modroval, mnogo čustvoval. Mislil je mnogo in se skoraj že parkrat odlikoval s svojo duhovito modrostjo, ker je veljal za modrijana. Tudi danes je modroval Lenolez; kdo ve, ali je mislil o preteklosti, o sedanjosti ali o bodočnosti svojega rodu. Dnevna naloga njegova je bila premišljevati, kako bi se moglo zboljšati stanje, žalostno stanje mnogoštevilnih prebivalcev visokega Golega grebena. Doslej pri vsem svojem premišljevanju ni prišel nič dalje, kot do zaključka, da je treba počakati, kaj prinese bodočnost, in potem delati po okolnosti. To je bil sad njegovega mnogoletnega truda in uvidel je, da žalostni sedanjosti najbrže sledi istotako — žalostna bodočnost. Ni bilo upanja, da se kdaj na kak način izboljša življenje na Golem grebenu. To je starcu mračilo zadnje dneve samotarskega življenja poleg visocega, starega javorja na Golem grebenu. Menil je, da prihodnje zime skoraj gotovo več ne prespi, in gledal je zato žalostno v deževni jesenski dan, ki je po njegovih mislih oznanjeval zgodnjo zimo, ki ima biti poslednja od mnogih, katerih silo je prespal poleg priljubljenega svojega javorja. In če je pomislil, da morda zadnjič gleda po tej okolici, katero je gledal večkrat dolgo, dolgo, sè je nemirno jel premikati po mahu sem in tja.

Prijetno stanovališče je imel Lenolez. Bilo je nekoliko vzvišeno, okrog in okrog obdano z zelenjem, dokler niso drevesa zaprla ravnine, katero je zval svoj dom.

„Zima bo, očka“, je rekel eden prišedših polžev, katerega je Lenolez takoj premeril in mu tudi takoj žalosten prikimal, češ, da je žalostna istina, kar govori. Utrujena sta sedla oba počasneti in prvi govornik je nadaljeval:

„Imenitno vprašanje bi vi nam rešili, očka.“

„Mogoče ti rešim, ako ni previsoko.“

„Povejte vi nam, kam je izginil Hišonos, oni mladi Hišonos, ki je bil zvezda nam vsem in ki je spravljaj na noge občo polžjo vojsko za stare naše pravice.“

„Njega ni več.“

„Vzeli so ga v mesto, a kam bi ga bili deli?“

„To so skrivnosti, črez teden dnij bi se dalo objasniti.“

„Jaz bi rekel, da se vrne na našo veliko srečo.“

„To bomo videli.“ In Lenolez se je obrnil v stran.

Ta dva sta se spogledala ter odšla.

Črez teden dnij stopal je glavni naših znancev zopet po Jarku in sanjal o mladem hišonosu, ki so ga vzeli v mesto, da se vrne kdaj učen na Goli greben.

Po poti sta prišla ista dva, kot pred dobrim letom dnij, ko sta odnesla Hišonosu iz teh krajev.

„Pomisli, kakega lepega polža smo vjeli na tem kraju lansko leto.“

Polž se je potuhnil in poslušal z veliko radovednostjo.

„Da, spominjam se.“

„Lep polž je bil.“

„Lep.“

„Imel je lepo, veliko hišo, da ga je bilo veselje pogledati.“

„A, kje je zdaj?“

„V mestu se mi je ponesrečil.“

„Škoda.“

Polža je obhajala britka žalost.

„No, na Golem grebenu mu dobimo najbrže vrednega naslednika.“

„Dobimo ga z lahka.“

„Da zopet enkrat dež pride —“ in odšla sta.

Zalosten je lezel naš polž navkreber. Hišonosu mu je bilo žal. Ž njim je nehal upati. Vsa slavna in lepa zgodovina mu je stala pred očmi, vsi junaki njegovega rodu v davni preteklosti, in vendar ga to ni utolažilo, ampak le naganjalo k jezi, ker jim ne pripoznajo tega, kar jim gre. Šel je, da naznani na vrhu Grebena, kjer prebiva poleg javorja stari samotar, šel je vse povedat Lenolezu.

„Kaj hočemo“, rekel je Lenolez in ko je zagledal v istem trenutku nad seboj dve roki, ki sta se bližali njegovi hiši, zvil se je in skotal po deblu v dolino. Rajše bi bil padel, ne vem kam, kot v roke hudobnim ljudem, ali vendar so odnesli starega modrijana, ki je toliko let modroval na mehkem mahu zelenega javorja. Naš znanec pa je imel srečo in zopet so ga pustili v miru. A ni bil vesel. Moral je gledati, kako gredó vse njegove nade v nič, kako vse propada, in zdelo se mu je, da bo bodočnost slabša od sedanjosti. Najraje bi se bil tudi on v obupu vrgel v globočino, ali vendar se je še pomišljal. Zdelo se mu je primerno, da prevzame Lenolezovo mesto, in je stal ob zelenem javorju v nadi, da pomore kakorkoli: z besedo, s svetom ali v dejanju zapuščenim, preganjanim svojim domačinom. Cele dolge ure je premodroval ob svojem javorju in prežaloval. Prišel je celo do zaključka, da so polži prepočasni, zato jim gre vse v rakovo pot, a vedel je dobro, da si ne more pomoči. Še tisti dan je imel priložnost gledati strašen prizor.

Ob drevesu je rastla leska. Po ozki veji je lezel polž s hišo. Prav pri hiši se ga je lotil s svojimi velikimi kleščami rogač, črni, sovražni rogač in se, kakor je kazalo, ž njim prav dobro gostil. In polž se je jezil in cedil sline, a pomagati si ni mogel. Rogač pa je hitro nadaljeval svoje delo, katero je opravljal z veliko spretnostjo. Mimo pa je prignal svojo čredo stari Mohore, oprl se na debelo svojo gorjačo in z zadovoljnim smehljanjem gledal

to sliko, in ko se je nagledal, odhitel je za svojo čredo, ne da bi bil pomagal nesrečnemu polžu. A zato ga je kmalu dohitela kazen. Goli greben so pokrili zopet oblaki, po njem so se vlačile sive megle, dež je lil, prava, pravcata jesen je zavladata po gozdu, in vse to je zabranilo Mohoretu, da ni smel na Goli greben, ampak je moral ostati nižje, ali celo — Bog nas varuj — doma. Pravi prebivalci Golega grebena pa so iskali primernih krajev, kjer bi prezimili. Na svēt nekoga so iskali vsi varnih zavetišč, kjer bi se zalizali in spomladi se zopet zbudili. Dolgo je ostalo pri tem, Goli greben se ni več popolnoma iznebil meglá, po njem je vladala jesen, po ozkih, spolzkih potih pa so lazili semterja polži vsakega rodú. Marsikdo je premišljal žalostno zgodovino in se pomilovalno ozíral okrog.

Dar božjemu Detetu.

Moj Ježček, jaz nimam biserov svetlih,
Da bi za prihod Ti ponudil jih v dar,
Moj Ježček, jaz nimam zlata in kadila,
Saj nisem mogočen in velik kot car.

Postavil sem skromne Ti jaslice v hlevce,
V spomin, ko odrešil človeški si rod
Kraljestva teme in oblasti hudobe,
Ko svetlo si h križu pokazal mu pot.

Še nekaj, še dušo naj v dar Ti poklonim
Prižgal sem kot jaslicam vrsto ji sveč;
Ah, pridi in vzemi jo, čuj, kak Te prosim —
Poglej — moj pogled je tako hrepeneč!

Josip Bekš.

Padajte snežinke!

Padajte snežinke bele,
Padajte z nebá,
Ohladite vročo glavo
In bolest srcá!

Ni ubožcu strehe dala
Imovita vas,
Ni odmeva v srcih našel
Moj proseči glas.

Padajte snežinke bele,
Padajte gosto,
Tukaj siromaku mehka
Posteljica bo.

Padale snežinke bele,
Padale z nebá,
Prt mrtvaški njih odeja
Revežu podá.

Fr.

LISTJE IN CVETJE.

Odgonetka zastavice v 11. številu.

Doba — goba — soba — roba — šoba.

Prav so jo uganili: Vrečko Dragotin, četrtosolec v Celju; Praprotnik Nežka v Braslovčah; Keršič Ernestina, učenka V. r. pri gg. uršulinkah v Ljubljani; Munda Ivanka, hči dež. sodn. svetnika v Novem mestu; Est Ivan in Japelj Fr., dijaka, Kilar Rihard, učenec IV. razreda na c. kr. vadišnici v Ljubljani; Tomše Ana, učenka V. razreda na Dunaju; Damjan Reza, Kordiš Aleksandra, Fos Efa, Wantur Adela, Vilhar Franica, Zupancič Urška, gojenke Lichtenturnovega zavoda v Ljubljani; Franc Crobath, dijak II. gimn. razreda v Kranju.

Nove knjige in listi.

Almanah Spisali slovenski bogoslovci. Uredil Francišek Ks. Grivec. V Ljub-

ljani 1901. Tiskala „Katoliška Tiskarna“. Založili slovenski bogoslovci. — Ne smemo iz rok dati letošnjega letnika, da bi pohvalno ne omenili te prelepe knjige vrlih gospodov bogoslovcev. Res, da ni namenjena in rabna našim malim čitateljem, a je posebno dobro došla njihovim ljubiteljem in voditeljem, vsem blagodušnim olikanim Slovincem. Podala nam je učenih in temeljitih razprav o najvažnejših modroslovnih vprašanjih, mikavnih sestavkov léposlovnih vsebine, zlasti lepih pesmic. Mladinoljube pa je gotovo najbolj razveselila prelepa razprava „Slomšek-pedagog“ in prekrasna pesem „Nevestica“. Tudi po zunanje jako ukusno urejena knjiga ima stalno vrednost.

Vabilo k naročbi.

Vljudno prosimo svoje dosedanje prijatelje, ki so nas tako blagohotno podpirali s dopisi in naročevanjem, naj nam ostanejo naklonjeni tudi še dalje ter skušajo pridobiti našima listoma še novih prijateljev in podpornikov.

„Vrtec“ bo izhajal tudi v nastopnem letu takisto, kakor doslej. Cena „Vrtcu“ in „Angelčku“ je skupno 5 K 20 h. „Angelček“ se oddaje tudi posebej in stane na leto 1 K 20 h. (Na deset izvodov pod skupnim zavitkom se daje eden po vrhu.)

Naročnina in vsi spisi, namenjeni „Vrtcu“ in „Angelčku“, naj se pošiljajo, kakor doslej, s naslovom: Anton Kržič, c. kr. profesor v Ljubljani, ali pa: Uredništvo „Vrtčevo“ v Ljubljani (Sv. Petra cesta št. 76.) V Ljubljani se naročnina oddaje tudi v „Katoliški Bukvarni“.

Priporočamo v nakup tudi poprejšnje letnike. Pri gospej Tomšičevi (Sv. Petra cesta št. 6) se dobivajo še letniki 1888—1893, vezani po 2 K 60 h; ako se jih pa kupi več skupno, se jim cena še zniža. — Pri uredništvu pa se dobiva: 1. „Vrtec“ letnik 1894—1899, vezan po 3 K; letnik 1900 po 3 K 40 h in 1901 po 4 K. — 2. „Angelček“ I.—VII. teč. vezan po 80 h, VIII. in IX. pa po 1 K. Ako kdo kupi več izvodov hkrati, se cena še primerno zniža; kdor kupi vseh osem „Vrtcev“ in devet „Angelčkov“, jih dobi vezane za 24 K. — 3. „Mladinski glasi“, uglasbil P. Angelik Hribar (ponatis iz „Angelčka“) I. sv (s slikami) dvoglasno po 24 h, II. čveteroglasno po 40 h. — 4. „Nedolžnim srcem“, pesmi s slikami (ponatis iz „Vrtca“ in „Angelčka“) po 1 K 20 h kart. in 1 K 45 h lično v platnu.

Letna naročnina naj se blagovolji naprej plačevati, in kjer je še kaj zaostalega, kmalu poravnati.

„Vrtec“ izhaja 1. dne vsacega meseca in stoji s prilogo vred za vse leto 5 K 20 h, za pol leta 2 K 60 h. — Uredništvo in upravnništvo sv. Petra cesta št. 76, v Ljubljani.